

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:
fi.ofa.k.remissor@regeringskansliet.se

2024-04-09
Lantmäteriets dnr: LM2024/001880
Finansdepartementets dnr: FI2023/03211

Remissvar över betänkandet Förändring genom försök – försöksverksamhet i den kommunala sektorn (SOU 2023:94)

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
LANTMÄTERIETS SYNPUNKTER	3
SAMMANFATTNING	3
FÖRSLAGET OM EN KOMMUNAL LANTMÄTERIMYNDIGHET I SAMVERKAN	4
DET ÄR OKLART OM SYFTENA UPPNÅS	4
OKLARHETER SOM BÖR BELYSAS YTTERLIGARE	5
<i>Krav på att samtliga samverkande kommuner gränsar till en kommun med befintlig kommunal lantmäterimyndighet</i>	5
<i>Tidpunkten för ikraftträdandet</i>	5
<i>Tidsgräns för försöksverksamheten</i>	5
<i>Konsekvenser av att befintlig kommunal lantmäterimyndighet inte får bedriva verksamhet</i>	6
LANTMÄTERIETS PÅGÅENDE PROJEKT MED PÅVERKAN PÅ DE KOMMUNALA LANTMÄTERIMYNDIGHETERNA	6
<i>Utvecklingen av nytt stöd för handläggning</i>	6
<i>Informationssäkerhetsprojekt</i>	7
KONSEKVENSER FÖR LANTMÄTERIET	7
<i>Inrättande och avveckling av kommunala lantmäterimyndigheter leder till kostnader</i>	7
<i>Behov av översyn av befintligt regelverk för kommunala lantmäterimyndigheter</i>	8
<i>Ärendeöverlämning</i>	8
<i>Avtalsfrågor</i>	9
<i>Färre timmar i förrättningsverksamheten</i>	9
<i>Risk för nedläggning av kontor</i>	9
<i>Lantmäteriets tillsynsverksamhet och rådgivning</i>	10
<i>Tekniska och strukturella anpassningar</i>	11
<i>Frågor om kvaliteten i fastighetsregistret och Lantmäteriets ansvar för fel i registret måste belysas ytterligare</i>	11
KONSEKVENSER FÖR ENSKILDA	11
<i>Förtydligande angående Lantmäteriets finansiering</i>	12
<i>Överlämning av ärenden leder till längre handläggningstider och ökade kostnader</i>	12
FÖRSLAGET OM KOMMUNAL AVTALSSAMVERKAN	12
OKLARHETER SOM BÖR BELYSAS YTTERLIGARE	12
<i>Begränsningar av samverkande parter</i>	12
<i>Utformningen av extern delegation</i>	13
KONSEKVENSER FÖR LANTMÄTERIET	13
<i>Tekniska och strukturella anpassningar</i>	13
KONSEKVENSER FÖR ENSKILDA	13
<i>Informationssäkerhetsrisker</i>	14
UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING	14
BESLUTANDE	15

Lantmäteriets synpunkter

Lantmäteriet avstyrker förslaget om kommunal lantmäterimyndighet i samverkan och förslaget om avtalssamverkan mellan kommunala lantmäterimyndigheter.

Lantmäteriet har i övrigt inga synpunkter på innehållet i betänkandet.

Sammanfattning

Lantmäteriet är av uppfattningen att det är direkt olämpligt med försöksverksamhet inom lantmäteriområdet och att de förslag som läggs fram i betänkandet riskerar att medföra flera allvarliga konsekvenser och en bestående negativ påverkan på lantmäteriverksamheten i landet.

Lantmäteriet förordar i stället en sådan översyn av lantmäterimyndigheternas organisering inom fastighetsbildningsverksamheten som beslutats i dir. 2024:34 *En bättre organisering av fastighetsbildningsverksamheten*. Det bör härvid framhållas att försöksverksamhet inom lantmäteriområdet inte bör bedrivas samtidigt som en översyn och påföljande förändringar av det tillämpliga regelverket kommer att genomföras.

Det arbete som genomförs inom ramen för en potentiell försöksverksamhet kommer att lämna ett bestående avtryck i fastighetsregistret och förrättningsarkiv. Lantmäteriet bedömer att förutsättningarna för den föreslagna försöksverksamheten inte har blivit erforderligt utredda och att flera betydelsefulla förhållanden helt eller delvis har förbisetts i betänkandet. Det handlar bland annat om informationssäkerhet, ärendehantering, ekonomi, registerhållning och informationsöverföringen mellan Lantmäteriet och de kommunala lantmäterimyndigheterna.

Det pågår för närvarande två större projekt inom Lantmäteriet, dels utveckling av ett nytt handläggningsstöd för förrättningsverksamheten, dels ett avseende informationssäkerhet. Projekten innebär att förutsättningarna att bedriva förrättningsverksamhet kommer att förändras under den föreslagna försöksperioden. Projekten föranleder även ett antal frågor kopplat till finansiering och ansvarsfördelning. Lantmäteriet bedömer att det är olämpligt att genomföra försöket under tiden som dessa projekt pågår, inte minst eftersom det ännu är oklart vilket handläggningsstöd de kommunala lantmäterimyndigheterna kommer att ha tillgång till.

Lantmäteriet är av uppfattningen att syftet med en försöksverksamhet inom lantmäteriområdet inte är tillräckligt klart beskrivet. För att resultatet av försöksverksamheten ska kunna utvärderas behöver syftet förtydligas och förfarandet för uppföljningen klargöras. Först när det står klart vad försöksverksamheten syftar till att uppnå blir det möjligt att närmare specificera vilken uppföljning och vilka indikatorer som ska bevakas för att möjliggöra en ändamålsenlig utvärdering.

Med hänsyn till de många oklarheterna som Lantmäteriet anser behöver belysas ytterligare, kan Lantmäteriet inte i nuläget bedöma hur stora

kostnader förslaget skulle medföra för Lantmäteriet. Enbart kostnaderna att inrätta en ny kommunal lantmäterimyndighet beräknas uppgå till i storleksordningen två miljoner kronor (se avsnittet *Inrättande och avveckling av kommunala lantmäterimyndigheter leder till kostnader*). Därtill kommer löpande kostnader för rådgivning, tillsyn, åtgärder i fastighetsregistret, avtalshantering och avveckling. Kostnaderna är direkt beroende av hur många kommuner som önskar delta i försöksverksamheten. Lantmäteriet bedömer att förslaget inte kan genomföras inom befintliga anslag för Lantmäteriet.

Förslaget om en kommunal lantmäterimyndighet i samverkan

Lantmäteriet anser att det är direkt olämpligt med försöksverksamhet inom lantmäteriområdet. Om förslaget ändå genomförs behöver nedanstående aspekter belysas och utredas ytterligare.

Det är oklart om syftena uppnås

Det ursprungliga motivet för kommunala lantmäterimyndigheter är att underlätta samordningen med den kommunala plan- och byggprocessen. Enligt betänkandet är detta fortfarande det huvudsakliga motivet.

Lantmäteriet anser att frågan om vilka och hur stora samordningsvinster som faktiskt uppkommer behöver belysas ytterligare, lämpligen inom ramen för den utredning som tillsatts genom dir. 2024:34.

Några sådana samordningsvinster torde inte uppkomma för områden som inte omfattas av detaljplan och som inte kan förväntas göra det inom överskådlig tid. Sådana områden finns i stor utsträckning i många av de kommuner som har kommunala lantmäterimyndigheter redan idag, även om dessa kommuner med några undantag är landets mest folkrika och innehåller de största tätorterna. De kommuner som kan komma att omfattas av försöket torde innehålla sådana områden i ännu högre grad. Samordningsvinsterna för små kommuner eller utpräglade glesbygdskommuner torde bli begränsade.

Det anges vidare i betänkandet att ett av syftena med samverkan på lantmäteriområdet är att förbättra effektiviteten i fastighetsbildningsprocessen, i synnerhet att korta handläggningstiderna.

Det är oklart om inrättandet av kommunala lantmäterimyndigheter i samverkan kommer effektivisera processen och leda till kortare handläggningstider. Som framgår av betänkandet är statistiken över handläggningstiderna hos de kommunala lantmäterimyndigheterna jämfört med Lantmäteriet bristfällig. Lantmäteriet och kommunerna har fått ett regeringsuppdrag (Gemensamma nyckeltal för Lantmäteriet och de kommunala lantmäterimyndigheterna, LM2024/015447) att ta fram gemensamma mätpunkter. Uppdraget ska slutredovisas i april 2024. Lantmäteriet ser dock fortfarande svårigheter med att jämföra

verksamheterna och dra slutsatser om vilken organisationsform som är mest effektiv.

Lantmäteriet anser sammanfattningsvis att betänkandet inte i tillräckligt hög grad beskriver hur försöket är avsett att tillgodose de uppgivna syftena.

Oklarheter som bör belysas ytterligare

KRAV PÅ ATT SAMTLIGA SAMVERKANDE KOMMUNER GRÄNSAR TILL EN KOMMUN MED BEFINTLIG KOMMUNAL LANTMÄTERIMYNDIGHET

För tillstånd till inrättande av en kommunal lantmäterimyndighet i samverkan föreslås som ett krav att de ingående kommunerna ligger i geografisk anslutning till varandra. Det finns dock ingen övre gräns sett till omfattningen på samverkan. Lantmäteriet bedömer att en sådan begränsning bör införas med hänsyn till uppbygganden av fastighetsregistret och de handläggningssystem som erfordras för att det ska vara möjligt att bedriva lantmäteriverksamhet. Om förslaget utformas så att samverkanskedjor tillåts torde detta även innebära svårigheter om en kommun inte längre vill medverka och en länk i kedjan därigenom bryts.

Lantmäteriet föreslår därför, om förslaget trots Lantmäteriets avstyrkande genomförs, att den aktuella bestämmelsen utformas på sådant sätt att samtliga kommuner som ingår i samverkan ska angränsa till en i ansökan angiven kommun som har en lantmäterimyndighet sedan tidigare.

Under alla förhållanden så bör begreppet ”ligger i geografisk anslutning till varandra” ändras till ”gränsar till varandra” eller ”angränsar varandra”, för att det inte ska råda oklarhet om det avser endast kommuner som faktiskt gränsar till varandra eller även kommuner som är belägna i närheten av varandra.

TIDPUNKTEN FÖR IKRAFTTRÄDANDET

Lantmäteriet anser att tidpunkten för ikraftträdandet bör utredas ytterligare. Med tanke på de omställningar som behövs inför uppstarten av en ny kommunal lantmäterimyndighet, och att det nu sannolikt är fråga om flera nya myndigheter inom relativt kort tid, framstår det som svårt att hinna vidta tillräckliga förberedelse- och omställningsåtgärder innan ett ikraftträdande den 1 januari 2025.

TIDSGRÄNS FÖR FÖRSÖKSVERKSAMHETEN

Förslaget anger ingen nedre tidsgräns för verksamheten vilket kan innebära att verksamheten bedrivs under betydligt kortare tid än fem år. Mot bakgrund av de konsekvenser och behov av åtgärder som framhålls i detta yttrande bör frågan om hur länge försöksverksamheten får pågå utredas ytterligare.

KONSEKVENSER AV ATT BEFINTLIG KOMMUNAL LANTMÄTERIMYNDIGHET INTE FÅR BEDRIVA VERKSAMHET

Lantmäteriet anser att nedanstående aspekter av förslaget att befintliga kommunala lantmäterimyndigheter inte får bedriva verksamhet under försökstiden inte har belysts tillräckligt.

Det står inte klart för Lantmäteriet hur ärenden som vinner laga kraft efter det att den kommunala lantmäterimyndigheten har upphört med sin verksamhet ska hanteras. Det rör till exempel ärenden som har beslutats omedelbart innan det att myndigheten upphör med sin verksamhet eller som har överklagats av sakägare. I detta sammanhang behöver bland annat klargöras vilken myndighet som ansvarar för registrering i fastighetsregistret, arkivering och ekonomiska angelägenheter (däribland utställande av förrättningsfakturor och processföring i mark- och miljödomstolen). Även i övrigt behöver klargöras vilken myndighet som bär ansvaret för att hantera allmänna förvaltningsrättsliga uppgifter såsom arkivhållning och offentlighetsuttag åt den myndighet som inte längre får bedriva sin verksamhet. Lantmäteriet utesluter inte att en bestämmelse med den innebörd som föreslås i slutbetänkandet kan vara till men för såväl allmänheten som de samverkande kommunerna. I det fall registerhållningen äventyras till följd av bestämmelsen kommer även Lantmäteriets verksamhet att drabbas, i värsta fall med påföljande skadeståndsskyldighet för staten.

Lantmäteriets pågående projekt med påverkan på de kommunala lantmäterimyndigheterna

För närvarande pågår två omfattande projekt som är av avgörande betydelse för Lantmäteriet och de kommunala lantmäterimyndigheterna. Innebörden av projekten utvecklas nedan. Båda dessa projekt kommer att genomföras under den föreslagna tiden för försöksverksamheten.

UTVECKLINGEN AV NYTT STÖD FÖR HANDLÄGGNING

Lantmäteriet och samtliga kommunala lantmäterimyndigheter använder idag samma handläggningsstöd för att handlägga förrättningsärenden och registrera förändringar i fastighetsregistrets textdel. För att hantera förändringar i fastighetsregistrets kartdel använder Lantmäteriet och 36 av 40 kommunala lantmäterimyndigheter samma kartstöd. Befintliga stöd har nått slutet av sin livscykel och behöver ersättas. Lantmäteriet arbetar för närvarande med att utveckla nya digitala handläggningsstöd för förrättningsverksamheten.

Införandet av det nya handläggningsstödet på Lantmäteriet kommer att ske under den föreslagna tidsperioden för försöksverksamheten. Avveckling av befintliga stöd kommer att ske under samma period. Tidsperioden med dubbla stöd kommer att vara så kort som möjligt för att hålla nere kostnaderna.

Förvaltningskostnader för befintliga stöd finansieras av Lantmäteriet och de kommunala lantmäterimyndigheterna. För Lantmäteriets del ska

kostnaderna uteslutande täckas av förrättningsavgifter. Utvecklingen av det nya handlägningsstödet har i nuläget endast finansierats av Lantmäteriet.

Lantmäteriet och de befintliga kommunala lantmäterimyndigheterna har tillsammans och med stöd av Sveriges Kommuner och Regioner under flera års tid arbetat för att finna möjliga juridiska lösningar för utvecklingen av ett gemensamt handlägningsstöd men har konstaterat att det saknas rättsliga och ekonomiska förutsättningar för detta.

Det råder för närvarande stor osäkerhet kring vilka handlägningsstöd de kommunala lantmäterimyndigheterna kommer att ha tillgång till. De kommunala lantmäterimyndigheterna kan komma att behöva utveckla eller upphandla utveckling och förvaltning av nya stöd på egen hand. Kostnaderna och tidsramarna för sådan utveckling riskerar att äventyra försöksverksamheten för de kommunala lantmäterimyndigheterna i samverkan.

INFORMATIONSSÄKERHETSPROJEKT

Lantmäteriet genomför ett informationssäkerhetsprojekt som kommer att innebära förändringar avseende informationsöverföringen mellan kommunala lantmäterimyndigheter och Lantmäteriet och som kan komma att ställa krav på nya rutiner och säkerhetslösningar hos de kommunala lantmäterimyndigheterna.

Lantmäteriet bedömer att det inte kan uteslutas att försöksverksamheten kommer att medföra konsekvenser som äventyrar den informationsöverföring som är nödvändig för att kommunala lantmäterimyndigheter ska kunna bedriva sin verksamhet.

Konsekvenser för Lantmäteriet

INRÄTTANDE OCH AVVECKLING AV KOMMUNALA LANTMÄTERIMYNDIGHETER LEDER TILL KOSTNADER

Såväl inrättande som avveckling av en kommunal lantmäterimyndighet är förknippat med stora arbetsinsatser och kostnader för Lantmäteriet.

En närliggande referens för kostnadsuppskattning kan hämtas i Lantmäteriets stöd till Eskilstuna kommun vars kommunala lantmäterimyndighet startade sin verksamhet den 1 januari 2023. Eskilstuna har knappt 110 000 invånare och den kommunala lantmäterimyndigheten handlägger cirka 150–200 ärenden per år. Totalt arbetade ca 25 personer inom Lantmäteriet i olika omfattning med stöd till kommunen. Omkring 50–60 ärendeansvariga handläggare runt om i landet berördes och därtill indirekt medarbetare i handläggarnas team, ekonomipersonal med flera. Totalt lades ca 160 persondagar motsvarande ca 1300 arbetstimmar. Den totala kostnaden kan uppskattas till omkring två miljoner kr.

Det är svårt att uppskatta Lantmäteriets kostnad för genomförande av försöksverksamheten. Kostnaden för att inrätta eller avveckla en ny kommunal lantmäterimyndighet varierar i viss mån med kommunens storlek och antalet förrättningar som påverkas. Lantmäteriet bedömer dock att

2024-04-12
LM2024/001880-0003

kostnaden för att inrätta eller avveckla en ny kommunal lantmäterimyndighet enligt förslaget kommer att uppgå till minst samma belopp.

BEHOV AV ÖVERSYN AV BEFINTLIGT REGELVERK FÖR KOMMUNALA LANTMÄTERIMYNDIGHETER

Det finns flera situationer där befintligt regelverk är bristfälligt. De exemplifieras nedan. Med hänsyn till hur sällan kommunala lantmäterimyndigheter har inrättats och avvecklats historiskt har problemen trots allt varit begränsade. Försöket torde dock leda till såväl inrättande som avveckling av flera kommunala lantmäterimyndigheter i samverkan under förhållandevis kort tid. Det ställer stora krav på en enhetlig hantering. Behovet av en översyn av det befintliga regelverket gör sig därför alltmer gällande.

Lantmäteriet förordar därför i stället en sådan översyn av organiseringen av fastighetsbildningsverksamheten som beslutats i dir. 2024:34. Som tidigare framhållits anser Lantmäteriet att försöksverksamhet inom lantmäteriområdet är olämpligt. Med hänsyn till att möjligheten till samverkan ska utredas även enligt dir. 2024:34, framstår det som särskilt olämpligt att samtidigt bedriva försöksverksamhet kring samverkan.

ÄRENDEÖVERLÄMNING

Det finns ingen författningsreglering som tar sikte på hur befintliga ärenden hos Lantmäteriet ska hanteras vid inrättande av en kommunal lantmäterimyndighet. Huruvida det blir aktuellt att överlämna ärenden från Lantmäteriet till en nybildad kommunal lantmäterimyndighet, och i så fall vilka, när försöksverksamheten inleds är något som måste analyseras och beslutas vid den tidpunkten. Däremot står det klart att den kommunala lantmäterimyndighet som inte får bedriva verksamhet behöver överlämna alla sina pågående ärenden.

Det är inte tekniskt möjligt att överlämna ett ärende från en myndighet till en annan i det nuvarande handläggningsstödet, varken mellan Lantmäteriet och en kommunal lantmäterimyndighet eller mellan två kommunala lantmäterimyndigheter. Samtliga ärenden som överlämnas behöver läggas upp som nya ärenden, alla handlingar måste överflyttas och all beredning måste göras om för varje enskild förrättning hos den myndighet som ska handlägga den. Allt detta arbete måste ske manuellt. Detsamma gäller för de ärenden som behöver återlämnas vid en avveckling av en kommunal lantmäterimyndighet i samverkan. Det arbetet är tidskrävande och leder till stora kostnader, såväl för de kommunala lantmäterimyndigheterna som för Lantmäteriet. Den omfattande manuella hanteringen leder också till en risk för fel.

Det saknas reglering av ekonomiska mellanhavanden mellan lantmäterimyndigheter. Hanteringen av upparbetade förrättningskostnader i samband med överlämning är problematisk. Det förekommer att sådana kostnader delfaktureras sakägarna i samband med överlämning, att de

faktureras den mottagande myndigheten eller att de inte faktureras förrän förrättningen är avslutad. En överlämning leder inte sällan till merkostnader som vore oskäligt att fakturera sakägarna. Det är därvid oklart vilken myndighet som ska bära förlusten av att upparbetade kostnader skrivs ned. Lantmäteriets erfarenhet är att detta inte sällan leder till överklaganden och kostsam hantering i domstol. Hanteringen är resurskrävande för Lantmäteriet och resulterar inte sällan i ekonomiska förluster.

AVTALSFRÅGOR

Lantmäteriet har och behöver ha avtal såväl med kommunala lantmäterimyndigheter som med kommuner som inte har en kommunal lantmäterimyndighet. Som exempel kan nämnas avtal rörande handläggningssystemet för förrättningar, arkivering, informationsutbyte och uppdatering av fastighetsregistret samt avtal förrättningsförberedande åtgärder (så kallade KFF-avtal). Behovet av avtal uppkommer bland annat för att mellanhavandena mellan myndigheterna inte är reglerade i lag.

Såväl det faktum att kommuner som inte tidigare haft en kommunal lantmäterimyndighet nu föreslås få det som det faktum att befintliga kommunala lantmäterimyndigheter inte får bedriva verksamhet under tiden kommunen ingår i en kommunal lantmäterimyndighet i samverkan aktualiserar flera avtalsfrågor. Nya avtal behöver tecknas och befintliga avtal kan behöva omförhandlas eller sägas upp. Det kommer att föranleda stora arbetsinsatser och kostnader för Lantmäteriet.

FÄRRE TIMMAR I FÖRRÄTTNINGSVERKSAMHETEN

Under många år har tillgången till personal med lantmäterikompetens inte varit tillräcklig. Till följd av försöksverksamheten kommer fler aktörer att efterfråga den lantmäterikompetens som finns. Det riskerar att förvärra befintlig resursbrist. Detta i kombination med det ovan beskrivna arbetet i samband med inrättande och avveckling skulle således innebära att färre arbetstimmar läggs på förrättningsverksamhet totalt i landet.

RISK FÖR NEDLÄGGNING AV KONTOR

Lantmäteriet bedömer att försöksverksamheten kan innebära att lantmäterimyndigheterna är representerade på färre orter än idag. Konsekvenserna av en sådan utveckling bör belysas i utredningen.

I samband med att Eskilstuna kommun etablerade sin kommunala lantmäterimyndighet den 1 januari 2023 valde ungefär två tredjedelar av Lantmäteriets personal i Eskilstuna att söka sig till kommunen. Det ledde till att Lantmäteriet stängde kontoret i Eskilstuna. Försöksverksamheten kommer sannolikt att få konsekvenser för Lantmäteriets kontor på flera orter på motsvarande sätt. Om en övervägande del av medarbetarna väljer att söka sig till en kommunal lantmäterimyndighet i samverkan kan möjligheten att upprätthålla Lantmäteriets verksamhet på dessa orter påtagligt påverkas.

LANTMÄTERIETS TILLSYNSVERKSAMHET OCH RÅDGIVNING

Lantmäteriet ska enligt lagen (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet och förordningen (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet utöva tillsyn över verksamheten vid de kommunala lantmäterimyndigheterna. Inom Lantmäteriet ansvarar verksamhetsområde Tillsyn och myndighetsövergripande juridik för myndighetens tillsynsverksamhet. Det är inte närmare reglerat eller beskrivet vad som ska ingå i Lantmäteriets tillsyn eller hur den ska utföras.

Den föreslagna försöksverksamheten innebär ett väsentligt avsteg från det befintliga regelverket och är som tidigare framfört förenat med komplicerade juridiska överväganden. Eftersom befintliga system, processer och föreskrifter på lantmäteriområdet är utformade efter ett regelverk som inte möjliggör sådan samverkan förutsätter genomförandet av förslagen vidare ett omfattande och tidskrävande arbete. Då det enligt Lantmäteriet inte kommer att vara möjligt att genomföra erforderliga anpassningar inom den föreslagna tidsperioden bedömer Lantmäteriet att förslagen riskerar att äventyra möjligheten för de deltagande lantmäterimyndigheterna att bedriva sin verksamhet och rättssäkerheten för sakägarna vid dessa myndigheter. Om en sådan situation inträder ska Lantmäteriet i egenskap av tillsynsmyndighet ingripa. Förslagen kommer att leda till en verksamhetspåverkan som är klart mer omfattande än vad som kommer till uttryck i betänkandet, vilket sannolikt även gäller Lantmäteriets tillsynsverksamhet.

I slutbetänkandet föreslås att Lantmäteriet bör ges i uppdrag av regeringen att vid behov genom rådgivning stödja kommunerna inför starten av en kommunal lantmäterimyndighet som inrättas i samverkan. På motsvarande sätt föreslås att Lantmäteriet ska ges i uppdrag att lämna rådgivning i anslutning till avvecklingen av gemensamma kommunala lantmäterimyndigheter. Det är inte närmare angivet vilken rådgivning som ska lämnas av Lantmäteriet. Lantmäteriet ser redan nu att det finns kommunala lantmäterimyndigheter som har svårigheter att leva upp till de krav som följer av gällande rätt. Det gäller främst krav på informationssäkerhet, säkerhetsskydd samt offentlighet- och sekretess. Det har dock även uppkommit frågor om bristande beslutsförhet inom kärnverksamheten. Brister i verksamheten vid en kommunal lantmäterimyndighet kan äventyra rättskraften i meddelade beslut och medföra ekonomiska konsekvenser.

Den föreslagna försöksverksamheten kommer sannolikt att innebära komplicerade överväganden i fråga om bland annat den förrättningsverksamma personalens organisationstillhörighet, användningen av stödsystem (elektroniskt diarium, e-post och handläggningssystem med mera), stödfunktioner (kundtjänst, posthantering och registrator med mera) och äganderätten till utrustning (telefoner och datorer).

Lantmäteriet bedömer att stödbehovet vid inrättande av en kommunal lantmäterimyndighet i samverkan sannolikt kommer vara väsentligen mer omfattande än vad som är fallet vid inrättande av en kommunal

lantmäterimyndighet enligt det befintliga regelverket. Enligt Lantmäteriet är det dock inte lämpligt att myndigheten får en rådgivningsroll som blir allt för extensiv och som därigenom äventyrar Lantmäteriets roll som tillsynsmyndighet eller riskerar att medföra skadeståndsansvar för staten. Ett uppdrag till Lantmäteriet att lämna rådgivning inom ramen för den föreslagna försöksverksamheten bör därmed inte omfatta frågor som ligger utanför myndighetens kärnverksamhet.

TEKNISKA OCH STRUKTURELLA ANPASSNINGAR

Att överföra en kommun från statligt huvudmannaskap till kommunalt huvudmannaskap innebär ett stort antal åtgärder som omfattar bland annat tekniska systemändringar, registeråtgärder, kommunikation och utbildningsinsatser, både internt och externt. Dessa är både tidskrävande och innebär stora kostnader. När kommunen sedan åter ska överföras till statligt huvudmannaskap efter försöksverksamheten kräver detta motsvarande insatser. Lantmäteriet bedömer därtill att kostnaderna för stöd i tekniska frågor kommer att öka, i synnerhet till de kommuner där vissa ärendetypers registrering är av sällankaraktär.

FRÅGOR OM KVALITETEN I FASTIGHETSREGISTRET OCH LANTMÄTERIETS ANSVAR FÖR FEL I REGISTRET MÅSTE BELYAS YTTERLIGARE

Lantmäteriet anser att betänkandet inte i tillräckligt stor utsträckning belyser försöksverksamhetens effekter på kravet på ett tillförlitligt fastighetsregister.

Informationen i fastighetsregistret är av stor vikt för såväl fastighetsbildnings- och inskrivningsverksamheten som många andra aktörer inom samhällsbyggnadsområdet. Lantmäteriet ska enligt sin instruktion verka för en väl fungerande försörjning med grundläggande geografisk information och fastighetsinformation. Därför ställs höga krav på att registret är fört på ett enhetligt sätt oavsett vem som utfört ajourhållningen. Det gäller såväl registrering av förrättningar som registrering av planer och markreglerande bestämmelser.

För att uppnå tillräckligt hög kvalitet är det viktigt att ajourhållarna har tillräcklig kompetens och förståelse för hur uppgifterna används. Detta ställer krav på långsiktighet och en väl fungerande samverkan mellan fastighetsregistrets ajourhållare. Ju flera ajourhållare som tillkommer desto svårare blir det att uppfylla kraven på enhetlighet och kvalitet. Med tillfälliga aktörer är det svårare att upprätthålla den kompetens som krävs.

Lantmäteriet har därtill både personuppgiftsansvar och informationssäkerhetsansvar för fastighetsregistret, liksom skadeståndsansvar för brister i informationsinnehållet. Dessa aspekter ställer ytterligare krav på ajourhållarnas kompetens.

Konsekvenser för enskilda

Lantmäteriet anser att konsekvenserna för enskilda måste belysas.

För att det inte ska bli oklart för sakägarna vilken myndighet som vid varje tidpunkt handlägger förrättningen, hur överlämning sker och vilka

konsekvenser det medför, ställs höga krav på myndigheternas kommunikation. Det är viktigt för enskilda att det blir tydligt vilken myndighet som beslutar i ärendet.

FÖRTYDLIGANDE ANGÅENDE LANTMÄTERIETS FINANSIERING

I betänkandet anges att Lantmäteriet är finansierat till 35 procent genom statligt anslag. Detta avser Lantmäteriets totala verksamhet inom samtliga verksamhetsområden.

Lantmäteriet vill framhålla att förrättningsverksamheten är finansierad genom avgifter enligt principen om full kostnadstäckning. Det betyder att verksamhetens kostnader ska täckas av förrättningsavgifterna. Anslag används inte som finansiering av förrättningsverksamheten (med undantag för att kostnaden för omarronderingsförrättningar i Dalarna till viss del finansieras genom anslag). De kostnader som uppstår inom förrättningsverksamheten belastar Lantmäteriets kunder, antingen individuellt eller som kollektiv. Lantmäteriets kostnader för genomförandet av förslagen kommer således att belasta Lantmäteriets kunder.

ÖVERLÄMNING AV ÄRENDEN LEDER TILL LÄNGRE HANDLÄGGNINGSTIDER OCH ÖKADE KOSTNADER

Att överlämna ett ärende är förenat med konsekvenser för sakägarna i lantmäteriförrättningen, både vad gäller handläggningstid och handläggningskostnad. Med tanke på att förrättningshandläggning inte sällan sträcker sig över flera år kommer det sannolikt att finnas en omfattande mängd lantmäteriförrättningar som behöver återlämnas till Lantmäteriet vid försöksverksamhetens upphörande. Detta kommer att medföra dröjsmål i förrättningshandläggningen. Därtill uppkommer dubbelarbete som resulterar i ökade förrättningskostnader. De ökade kostnaderna kommer att belasta Lantmäteriets kunder, antingen individuellt eller som kollektiv.

Förslaget om kommunal avtalssamverkan

Som tidigare framhållits anser Lantmäteriet att det är direkt olämpligt med försöksverksamhet inom lantmäteriområdet. Om förslaget ändå genomförs behöver nedanstående aspekter belysas och utredas ytterligare.

Oklarheter som bör belysas ytterligare

BEGRÄNSNINGAR AV SAMVERKANDE PARTER

Lantmäteriet anser att frågor om begränsningar avseende hur många kommunala lantmäterimyndigheter som får samverka och i hur många led samverkan får ske bör belysas ytterligare.

Det bör förtydligas huruvida en kommunal lantmäterimyndighet som utför arbete åt en annan kommunal lantmäterimyndighet har möjlighet att överlåta arbetsuppgifter till en tredje kommunal lantmäterimyndighet, och om det i så fall fordrar att alla tre myndigheter har avtal med varandra.

Något krav på att samverkande kommuner ska gränsa till varandra behöver inte uppställas, enligt Lantmäteriets mening. Däremot bör det övervägas huruvida en geografisk begränsning i någon form bör införas, eller om arbetsuppgifter ska få överlämnas mellan myndigheter som är belägna på stort avstånd från varandra. Lantmäteriets arbete med anpassningar är direkt proportionerligt mot samverkans omfattning (se avsnittet *Tekniska och strukturella anpassningar*).

UTFORMNINGEN AV EXTERN DELEGATION

Lantmäteriet anser att det är svårt att bedöma förslagets konsekvenser innan flera frågor har klarlagts.

Det bör förtydligas huruvida extern delegation ska vara möjlig endast för förrättningslantmätare eller även för andra medarbetare. Handläggning av förrättningar involverar ofta flera personalkategorier även om förrättningslantmätaren meddelar beslut och ansvarar för förrättningen. Om delegationen endast avser förrättningslantmätare uppkommer frågor om vilken övrig personal som får bidra till handläggningen och utföra enskilda arbetsmoment i en förrättning, exempelvis mätning och markering av gränser, arkivutredning eller värdering.

Det bör vidare förtydligas huruvida delegationen ska vara personlig eller om den kan avse alla medarbetare med en viss titel hos den handläggande myndigheten, liksom huruvida delegationen ska eller får vara tidsbegränsad.

De många frågor om behörigheter, ekonomisk reglering och arbetsmiljöansvar med mera som aktualiseras kommer att ställa höga krav på innehållet i samverkansavtalen. Det bör därför övervägas om avtalens innehåll ska regleras.

Konsekvenser för Lantmäteriet

TEKNISKA OCH STRUKTURELLA ANPASSNINGAR

Samverkan mellan kommunala lantmäterimyndigheter kommer innebära stora anpassningar i Lantmäteriets tekniska system. I det arbetet måste även informationssäkerhetsaspekter tas i beaktande.

Bland annat på grund av kraven på informationssäkerhet är det nuvarande handläggningssystemet uppbyggt på principen att varje användare endast kan verka inom *en* myndighet. Det är inte möjligt att ge befintliga användare behörighet att verka inom flera myndigheter. Parallella användare måste därför läggas upp för varje individ som omfattas av ett samverkansavtal och för varje myndighet den medarbetaren ska arbeta i. Det kommer att föranleda stora arbetsinsatser för Lantmäteriet.

Konsekvenser för enskilda

Lantmäteriet anser att konsekvenserna för enskilda måste belysas även avseende förslaget om avtalssamverkan.

Det ställer höga krav på personal som handlägger förrättningar i flera kommuner att hålla sina roller åtskilda, kommunicera tydligt med berörda parter och att allmänna handlingar hålls ordnade och diarieförs hos rätt myndighet. Det är viktigt för enskilda att det blir tydligt vilken myndighet som beslutar i ärendet.

INFORMATIONSSÄKERHETSRISKER

Det finns flera frågeställningar rörande hantering av allmänna handlingar, offentlighet och sekretess, personuppgiftsbehandling och informationssäkerhet som behöver behandlas med anledning av en kommunal avtalssamverkan. Lantmäteriet anser att dessa frågor måste belysas ytterligare och inte i sin helhet överlämnas på de avtalande parterna att hantera.

Beroende på hur den kommunala avtalssamverkan genomförs och hur information utbyts mellan de kommunala lantmäterimyndigheterna anser Lantmäteriet att det kan finnas en risk att handlingar, som ännu inte är färdigställda hos den ena kommunala lantmäterimyndigheten, ändå kan bli allmänna handlingar som kan begäras ut när de inkommer hos den andra kommunala lantmäterimyndigheten. Exempelvis om ännu inte färdigställda handlingar i ett ärende skickas per e-post eller post från den ena kommunala lantmäterimyndigheten till den andra kommunala lantmäterimyndigheten. Detta kan vara mindre lämpligt om handlingarna exempelvis innehåller preliminära bedömningar i det aktuella ärendet. Om den uppdragstagande kommunala lantmäterimyndigheten i stället arbetar direkt i den uppdragsgivande kommunala lantmäterimyndighetens system, dokument och diarium aktualiseras andra informationssäkerhetsfrågor.

Uppföljning och utvärdering

Om förslagen, trots Lantmäteriets avstyrkande, genomförs behöver nedanstående aspekter belysas och utredas ytterligare.

Det behövs en tydligare redogörelse för vad ett visst resultat av försöksverksamheten skulle innebära. För att försöksverksamheten ska generera användbara resultat bör det finnas tydliga, på förhand uppsatta, mål eller kriterier för när syftet med försöksverksamheten ska anses vara uppnått.

Den föreslagna uppföljningen och utvärderingsskyldigheten bör konkretiseras så att det med tydlighet framgår vilka skyldigheter försöksverksamheten medför för de samverkande kommunerna. Idag saknas rapporteringsskyldigheter för kommunala lantmäterimyndigheter avseende ärendestatistik med mera.

Lantmäteriet anser att statistik behöver samlas in från samtliga lantmäterimyndigheter under försökstiden och inte enbart de kommuner som medverkar i försöket, för att det ska bli lättare att dra slutsatser om försökets effektivitet.

2024-04-12

LM2024/001880-0003

Lantmäteriet anser att handläggningstider bör vara föremål för uppföljning även avseende förslaget om kommunala lantmäterimyndigheter i samverkan och inte enbart avseende förslaget om avtalssamverkan. Handläggningstider är ett viktigt mått att följa upp både sett till det angivna syftet med försöksverksamheten och sett till att det i sig är en viktig resultatindikator för förrättningsverksamheten. Handläggningstid är dock ett trubbigt mått att använda för att utvärdera försöket eftersom det är svårt att jämföra kommunala lantmäterimyndigheter med Lantmäteriet. Sammansättningen av ärenden skiljer sig åt och jämförelser är därmed svåra att göra. Även förrättningskostnader är svåra att jämföra, dels med hänsyn till ärendesammansättningen, dels eftersom Lantmäteriets avgifter i praktiken behöver täcka fler kostnader än de kommunala lantmäterimyndigheternas avgifter, bland annat Lantmäteriets handböcker och utveckling av nya handlägningsstöd.

Lantmäteriet anser därtill att samverkansavtalens innehåll och villkor bör regleras på förhand och inte bara bedömas vid uppföljning och utvärdering (se avsnitten *Utformningen av extern delegation* och *Informationssäkerhetsrisker*).

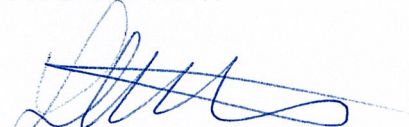
Lantmäteriet ser i och för sig positivt på att Statskontoret ges i uppdrag att följa och utvärdera försöksverksamheten och att utvärderingen särskilt ska belysa om samordningen med den kommunala plan- och byggprocessen är effektiv.

Beslutande

Lantmäteriets beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Susanne Ås Sivborg.

I den slutliga handläggningen har också ställföreträdande generaldirektören Anders Lundquist, strategiska rådgivaren Agnieszka Drewniak, lantmätaren Joakim Altvik, verksamhetsstrategerna Christian Blackmon och Elisabeth Olsson, strategichefen Per Sörbom, chefsjuristen Maria Monthure samt juristerna Caroline Rosander, Christoffer Robin Öunpuu och Helena Helgeby (den sistnämnda föredragande) medverkat.

För Lantmäteriet

Susanne Ås Sivborg